

d'un pla, ara conegut més aviat per *La Real* (p. 33). El trobo ja en un doc. de 1177: «apud Balagarium, in *Almacta*» (Sanahuja, *La Ci. de Balaguer*, 33). S. XIV: *Almactano* (Font Rius, *C.d.p.* 1, 87.4).

El tinc recollit (amb vrs. més aviat lleus) en les enq. de diversos pobles del Migjorn valencià: *El Mac-tà* a Planes d'Alcoi (xxxiii, 138.5), *Matà* a Fortaleny (xxxii, 63.9).

El nexa *ct*, junt amb la manca de *-r*, en aquestes zones valencianes demostra que no pot ser cap derivat de *mata*, ni cap collectiu en *-ARE*. Cert que a Teulada, on també hi ha *Almatar* (xxxii, 64.5), es pronuncia amb *-r*; però *Al-* no s'hi conjunxaria amb un derivat de *mata*,¹ i justament allí constà més clar que enlloc que es tractava d'una pedrera; en els altres també em parlaven de pedra, d'obres, de picapedrers etc. A la ciutat de Lleida, CLLadonosa parla d'un paratge important *Almactà*, si bé amb una variant en *J-*, indocumentada; «hi havia travesseres que anaven de Jau-matà² o *Almactà* al carrer de l'Hospital» (*La Ci. de Lda.*, p. 100).

És clara l'etimologia aràbiga de tot plegat: *maqta'* 'pedrera' nom de lloc i d'instrument, amb prefix *ma-*, de l'arrel pan-aràbiga *qt'* 'tallar': *maqta'* al *hijár* «canteria, minero de piedras» trad. de *PAlc* (138a13); «*maqta'*: lapicidina» (*RMa* 193a1f., 450.7f.); Dozy, *Suppl.*, el documenta en l'Edrissi i avui a Tunis; l'aplicació d'aquesta arrel a l'obra de tallar pedra dona encara altres derivats: «cantero que las saca del mine-ro: *cáti'* al *hijár*», «cantería de aguzaderas; *maqta'* al-mecenit» *PAlc* 178a17ss.; «*qata'*: scindere» *RMa*; «cortar: *catá'*; cortar en partes: id.» *PAlc* 128a23.

Hi ha un altre nom local de la pedrera, que ha de provenir de la mateixa arrel: *El Médol*, pedrera cèlebre i antiga, veïna a la ciutat de Tarragona, i una altra de Sta. C. de Queralt; ja llegim «*ipso Medolo* en doc. de 1045, i en un doc. de Poblet del S. XII: «decimam --- des *Medolo* de Scta. Fide» (Sta. Fe del Penedès); V. més detalls en *DECat* v, 642, rectificat una etimologia errònia que n'havia donat en el *DECH* IV, 12b 26. Ha de tractar-se d'un derivat de la mateixa arrel, amb variant en el prefix *mi-*: *miqtá'*, derivat on es mantindria l'accentuació inicial de l'àrab clàssic, i on el *t* emfàtic passaria a *d*, com s'esdevé sovint; la *a* entre dues velars emfàtiques passant a *o*, i la *-l* per ultracorrecció catalana, en lloc de **Medo*. Realment aquesta variant amb *mi-* existia en àrab, si bé més aviat documentada en una altra acc.: 'instrument de tallar' (Freytag III, 467), «*forfex*» *RMa* (193b1).

En fi degué haver-hi una altra variant *Almató* amb una *ó* per la pronúncia fortament velar de la *a* de l'àrab enclosa entre les tres velars emfàtiques *q*, *t*, *c*. Parla Griera d'un *Almató* vigatà (*BDC* VIII, 222); es tracta, entenc, no sols d'un cogn. sinó també d'una masia cap a Gurb; i tot cas consta com a cogn. en els anys 1820-30 a St. Martí del Bas i a Bna. (*BABL* XVI, 297, 287). En dona cita Duran i Sanpere, en el seu *Llibre de Cervera*, i ací és en data ben antiga, en doc. de 1026 referent a Cervera: «*Almató* fill de Guinidilda, la senyora de Cervera, en donació de la comtessa Ermessendis.³ 60

És versemblant que es tractés de persones provinents de les terres del Migjorn enteses en obres de pedra o de talla, que coneixedores de les tècniques moresques s'establiren en els comtats de Catalunya Vella.

¹ La *-r*, doncs, hi intervindria només per contaminació de *mata* i *matissar*. — ² Qui sap si seria un *Jaume Aumatà* (amb haplogogia), vist que la variant *Almató* figura a Cervera com a NP en el S. XI. —

³ Cert que a la p. 29 sortí imprès *Amaltó*, però deu ser err. tip., perquè a l'índex alfabètic apareix com *Almató* amb cita del mateix document.

Almadàs, V. *Ermedà Almadó*, V. *Delmador Almadrà* vol. I, pp. 36-37.

ALMADRAIG

En el terme de Calp, diu SSiv. 163, hi ha el que ell escriu «Tosal de *Almadrach*» on s'han fet grans troballes de terrissa i objectes artístics greco-ibero-romans —deu ser *-almadrâc* amb grafia bàrbara de la *-ç* en lloc de *-tx* o *-ig*.¹ Crec que ho comprova un altre nom transmès ja des d'antic, en un paratge de la mateixa rodalia: *Benimaraix* figura escrit així (també grafia no ben exacta per *-aig*) entre les alqueries del terme de Calp, que apareix en el *Rept.* com a nom d'una entre vuit alqueries «de portu de Calp» que Jaume I va donar en custòdia a 29 homes per tal que defensessin el castell i vila de Calp), en l'any 1249 (*Rept.* 472 i 474), junt amb Albinyén, Canaor i altres de nom conegut en aquell terme (SSiv. 163); aquest, p. 138, cita aquest últim nom en la variant *Benimarraig* —aquest cop és ell qui ho grafia i ara ho fa amb la correcta i exacta *-ig*— entre les partides de Benissa, en llisteta, de les que consten en un doc. de 1386, entremig de *Ràfol de Calp* i *Açut del Ràfol*.

Salta a la vista que són noms aràbics, i que, separant-ne els prefixats *Al-* i *Beni-*, queda un element comú que terminarà en *-ağ* aràbic, i inicialment, la copiosa preformativa *ma-*. Deu ser *madrağ*, amb la *d* conservada en el nom del tossal; però com que el síl·labeg propi de l'àrab (on no existeixen grups explosius d'oclusiva més líquida), li imposa síl·labejar *mad-rağ*, esdevenint la *d* poc perceptible a les nostres orelles, en una part de les formes *dr* es reduí a *-r* (o *-rr-*).

Deu ser de l'arrel *drğ* 'graduar, escalonar', amb derivat *madrağ*, que *RMa* registra en el sentit de «gradus», paral·lel a *darğ* id. (*RMa*); en *PAlc* *dârach*, pl. *adrâch* «escalón de escalera»; i en plural *madârigh* «escalera de ladrillo o piedra», que és també el plural que *RMa* dona per a *madrağ*; Dozy-Eng., p. 299, l'assenyala en el sentit de «levée de pierre contre les inondations» en Aben al-Ĥatib i en el *Qartâs*; *madrağ as-sail* «le lit d'un torrent» en els Abbàdides (Dozy, *Suppl.* I, 431); i altres mots de forma semblant, *mu-darrağ* «sentier en escalier» en Aben-Batuta i en Burton «escalier de pierre» (Boqtor, en Dozy 432), camp en vaga per alternança de conreu («*jachère*») en Aben Al-Auwam.

El Tossal d'*Almadraig* devia significar, doncs, un